

7.2 Valstybė nuo jūros iki jūros. Vytauto Didžiojo valdymo era

Ar pastebėjote, kad tarp draugų dažnai galima sutikti **Vytautą**, Vyta ar Vytį, o Jogailų – retai? Ar kada pagalvojote, kodėl Lietuvoje yra daug Vytautų (Vytautas Landsbergis, Vytautas V. Landsbergis, Vytautas Kernagis, Vytautas Mačernis, Vytautas Šerėnas ir kt.), o **Jogailų beveik neturime**? Kodėl Vytautas toks svarbus mūsų istorinėje sąmonėje?

1. Klausimai ir užduotys:

1. Remdamiesi nuotraukomis išvardykite pavaizduotus žymius Vytautus (sąrašą galite papildyti). Aptarkite, ar tarp draugų turite Vytautų.
2. Pasvarstykite, kodėl lietuviai berniukams retai duoda Jogailos vardą. Argumentuokite, kas tai galėjo nulemti.
3. Naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, atraskite kuo daugiau kunigaikščio Vytauto įamžinimo pavyzdžių ir parenkite pristatymą bendraklasiams.

Aukso Orda – XIII a. 5 deš. chano Batijaus įkurta mongolų-totorių valstybė.

Diplomatija – valstybių pastangos derybomis susitarti tarpusavyje.

Imperatorius – aukščiausias monarchų titulas.

Vasalas – viduramžiais taip vadintas kilmingasis, kuris savanoriškai stodavo į kito didiko tarnybą, duodavo ištikimybės priesaiką bei atlikdavo įvairias karines ir diplomatinės priesaikas.

7.2 Valstybė nuo jūros iki jūros. Vytauto Didžiojo valdymo era

Daugiau nei 300 metų LDK buvo viena didžiausių pasaulio valstybių, nusidriekusi nuo **Baltijos** iki **Juodosios jūros**. Paveldėtą iš tėvo Kęstučio ir dėdės Algirdo galingą šalį Vytautas Didysis sustiprino dar labiau – LDK valdos išsiplėtė iki pat Juodosios jūros. XV a. Lietuva buvo Europos vidurio valstybė, kuri apėmė šių laikų Lietuvos, Baltarusijos, Ukrainos ir dalies Lenkijos teritorijas. Valdant Vytautui Lietuva tapo įtakinga Europos šalimi ir palaikė **diplomatinius** ryšius su kitomis šalimis – nuo Švedijos iki Neapolio ir Ispanijos. Lietuviai šį šlovingą savo šalies istorijos etapą prisimena nuolat, jis atsispindi literatūroje, mene, o kai kurie narsuoliai, pasibalnoję žirgus, mėgina pakartoti žygį nuo Baltijos iki Juodosios jūros. Ne veltui Vytautas – vienintelis Lietuvos valdovas, vadinamas **Didžiuoju**.

LDK Vytauto valdymo pabaigoje

7.2 Valstybė nuo jūros iki jūros. Vytauto Didžiojo valdymo era

2. Klausimai ir užduotys:

1. Remdamiesi žemėlapiu „LDK Vytauto valdymo pabaigoje“ išvardykite visas dabartines Europos valstybes, kurių teritorijos priklausė LDK.
2. Remdamiesi pamokoje pateikta medžiaga pasvarstykite, kodėl Vytautas nusipelnė būti vadinamas Didžiuoju. Atsakymus argumentuokite.
3. Remdamiesi žiniomis ir pateiktais vaizdiniais šaltiniais pasvarstykite, ar gali būti, kad Vytautas Didysis išties girdė žirgus Juodojoje jūroje.

Paveikslas „Vytautas Didysis prie Juodosios jūros“

2010 m. žygio žirgais „2000 km istorijos“ nuo Lietuvos iki Juodosios jūros akimirka

Reikia pažymėti, kad Vytautas ne iškart tapo LDK valdovu. Iš pradžių teko išsiaiškinti santykius su **pusbroliu Jogaila**. Po didžiojo kunigaikščio Algirdo mirties Lietuvos valdovu tapo jo sūnus Jogaila, kurio valdymą, laikydamasis susitarimo su Algirdu, parėmė Algirdo brolis, Trakų kunigaikštis **Kęstutis**, tačiau 1381 m. tarp Jogailos ir Kęstučio bei jo sūnaus Vytauto kilo karas. Kęstutis 1381 m. užėmė Vilnių, suėmė Jogailą ir pats pasiskelbė Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu. Jo valdymas truko neilgai. 1382 m. Jogaila suėmė Kęstutį ir Vytautą. Po savaitės Kęstutis mirė, įkalintas Krėvos pilyje, o Vytautas, padedamas žmonos Onos, pabėgo pas kryžiuočius. 1386 m. Jogailai tapus Lenkijos karaliumi ir persikėlus į Lenkiją, jis pasiliko Lietuvos didžiojo kunigaikščio titulą ir neatsisakė savo teisių į tėvoniją. Savo vietininku Lietuvoje Jogaila paliko Vytautą, kurį palaikė ir Lietuvos politinis elitas. Galutinai santykius nustatė **1392 m. pasirašyta Astravo sutartis**, pagal kurią Jogaila sugrąžino Vytautui Trakų kunigaikštystę ir kitas tėvonines žemes bei dovanavo naujų. Vytautas gavo teisę valdyti LDK su sostine Vilniuje ir tituluotis „Lietuvos kunigaikščiu“. Jis oficialiai pripažino esąs Jogailos **vasalas**, kurio žemės po jo mirties atiteks Lenkijos karaliui.

7.2 Valstybė nuo jūros iki jūros. Vytauto Didžiojo valdymo era

Tapęs Lietuvos kunigaikščiu Vytautas tęsė Algirdo politiką valdyti kiek įmanoma daugiau rusėniškų žemių. **1399 m.** žygis prieš Aukso Ordos mongolus baigėsi visišku pralaimėjimu mūšyje prie **Vorsklos** – žuvo dvylika kunigaikščių, o pats Vytautas vos išsigelbėjo. Pašlijus santykiams su kryžiuočiais, Vytautas ir Jogaila pradėjo bendrą karą su Ordinu, kurio kulminacija tapo **1410 m. Žalgirio mūšis**. Nors Ordinas šiame mūšyje buvo sutriuškintas, jis kurį laiką dar sugebėjo priešintis. Galutinai santykius išsprendė LDK ir Lenkijos taikos sutartis su Kryžiuočių ordinu – sudaryta **1422 m. Melno taika**. Kryžiuočių ordinas galutinai atsisakė Užnemunės ir Žemaitijos. Šie laimėjimai padėjo **1429 m. Lucko** pilyje sukviesti Europos monarchų suvažiavimą, kuriame Šventosios Romos **imperatorius Zigmantas Liuksemburgietis** pasiūlė Vytautą paskelbti Lietuvos karaliumi. Šiam pasiūlymui pritarė ir Jogaila, tačiau protestavo lenkų ponai. Karūnavimo iškilmės buvo numatytos **1430 m. rugsėjo 8 d.**, tačiau jos neįvyko lenkams apiplėšus imperatoriaus įgaliotinius, gabenusius į Vilnių auksakalių pagamintas karūnas. Netikėta Vytauto mirtis palaidojo viltis turėti savo karalių.

Vėlesniais laikais Lietuvos savimonėje Vytautas imtas laikyti Lietuvos interesų gynėju. Jis buvo laikomas didžiausiu kada nors valdžiusiu Lietuvos valdovu, jo vardas įkūnijo valdovo idealą. Vytautas stiprino didžiojo kunigaikščio valdžią ir LDK karinę galią, sugebėjo pakrikštyti žemaičius, jam valdant, raštija tapo neatskiriama politinės, administracinės ir teisinės veiklos dalimi. Vytauto kultas pradėjo formotis dar jam gyvam esant. Vytautui Didžiajam buvo statomi paminklai, berniukams duodami Vytauto vardai. 1930 m. tarp kitų atminties renginių išsiskyrė Vytauto Didžiojo paveikslas kelionė per Lietuvą.

Vorsklos mūšis. Vilijaus Vaišvilos paveikslas, 2016 m.

Europos monarchų suvažiavimas Lucke. Jono Mackevičiaus paveikslas, 1934 m.

Naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, raskite kuo daugiau kunigaikščio Vytauto įamžinimo pavyzdžių ir parenkite pristatymą klasės draugams.

7.2 Valstybė nuo jūros iki jūros. Vytauto Didžiojo valdymo era

1930 m. žurnalas „Jaunoji Lietuva“ atliko vaikų apklausą. Į klausimą „Į kurį istorinį asmenį labiausiai norėtum būti panašus?“ berniukai ir mergaitės atsakė skirtingai:

Kitas svarbus ankietos klausimas buvo: „Į kokį mirusį ar dar gyvenantį asmenį norėtum būti panašus; kodėl?“ Atsižvelgiant į ankietose žymesnybių vardų suminėjimo skaičių, nustatyta ši eilė:

A. Berniukų atsakymuose:

1. Vytautas Didysis; 2. Voldemaras ir Napoleonas; 3. Basanavičius; 4. Kudirka; 5. Vaižgantas ir Kipras Petrauskas; 6. Mussolini ir Edisonas; 7. Smetona, Maironis ir Jonas Jablonskis; 8. Kęstutis ir šv. Kazimieras; 9. Vydūnas, Vincas Krėvė ir Försteris; 10. Adomas Mickevičius; 11. Putvinskis, Aleksandras Makedonietis ir Niutonas; 12. Adomas Varnas ir Baironas; 13. Šv. Augustinas, M. K. Čiurlionis, Būga, Goethe, L. Tolstojus, Šarkey — Žukauskas, Pestaloci, Mari Pil ir Rudolf Valentino; 14. Odisėjas, Beethovenas, Šileris, Cezaris, Puškinas, Putinas, Mardenas, Motiejus Valančius, Volteris, kap. Gudynas, Žmuidzinavičius, Emil Janings, Dostojevskis ir Kantas; 15. Markoni, Tagorė, Jack Londonas, Krėvės „Šarūnas“, Mocartas, Žemaitė, Kubertavičius, kar. Juozapavičius, Bismarkas, Linkolnas, Hanibalas, Hindenburgas, Ciceronas, Petras Vaičiūnas, Rafaelis, Lindbergas, Stasys Šalkauskis, Sokratas, Edgar Wallace ir Goetes „Faustas“.

B. Mergaičių atsakymuose:

1. Jean d' Ark (Orleano mergelė); 2. Birutė ir Ad. Mickevičiaus „Gražina“; 3. Šatrijos Pagana, Žemaitė, Lazdynų Pelėda, Marija Montesori, Mirga, Dvarionaitė, Bebe Daniels, Vilma Banki, Klara Bou ir Greta Garbo (pastarosios 4 kino „žvaigždės“).

Mūsų jaunuomenės idealingumas (ankietos daviniai). Jaunoji Lietuva, 1930, nr. 4, p. 235.

4. Klausimai ir užduotys:

1. Kodėl, jūsų nuomone, berniukai ir mergaitės pasirinko šiuos istorinius asmenis? Atsakymą argumentuokite.
2. Sąsiuviniuose sudarykite labiausiai patinkančių **istorinių asmenybių dešimtuką**. Pristatykite klasės draugams.
3. Aptarkite istorinių asmenybių sąrašus. Kokios asmenybės kartojasi / yra svarbiausios: politikai, rašytojai, menininkai, Lietuvos ar pasaulio istorinės asmenybės? Surenkite diskusiją ir atsakykite, kodėl pasirinkote būtent šias asmenybes.

7.2 Valstybė nuo jūros iki jūros. Vytauto Didžiojo valdymo era

5. Prie teisingų teiginių įrašykite „+“, prie klaidingų (išbraukite raudonai) „-“ ir paaiškinkite, kodėl taip manote:

Eil. Nr.	Teiginys	Teisingas / neteisingas	Kodėl taip manote? Paaiškinkite
1.	Vytautas Didysis buvo pirmasis ir vienintelis Lietuvos karalius.		
2.	Gedimino laiškuose pirmą kartą paminėtas Vilnius.		
3.	Kęstutis įkūrė Vilniaus miestą.		
4.	Jogaila apkrikštijo Lietuvą.		
5.	Algirdas vedė jaunutę Lenkijos karalaitę Jadvygą.		

